69

ధిక్కారం

ట్రెయిన్ వేగాన్ని పుంజుకోవడంతో చలిగాలి రివ్వున వచ్చి చంపల్ని తాకింది.

అప్పటివరకు దూరమవుతున్న అన్నావదినల వంక చూస్తూ చెయ్యూపుతున్న శ్యామల స్పృహలోకి వచ్చింది. తను ట్రెయినెక్కగానే వదిన కళ్ళల్లో నీరు తిరగడం, అన్నయ్య వదినను మందలించడం గుర్తుకు వచ్చాయి. తలుపు బోల్ట్‌చేసి లేడీస్ కేబిన్‌లో తన బెర్త్ దగ్గరకు వచ్చిన

శ్యామల తన కళ్ళు కూడా తడవడం గుర్తించి ఉలిక్కిపడింది. ఏమిటి! తనుకూడా సెంటిమెంటల్ ఫూలవుతుందా?........నో! నో! వదిన కాబట్టి ఈ సెంటిమెంట్స్‌కి దాసురాలవుతూంది కాని తనెప్పటికీ, అలా కాదు.

అసలు ముందునుంచీ వదిన అంతే. తను కాలేజీలో జాయినయి నప్పటినుండీ ప్రతిసారీ ఏడ్చి, కళ్ళు తుడుచుకుంటూనే తనను సాగనంపేది. మరుమల్లెలాంటి తన వదినకు ఎవరూ సాటిరారు. తన స్నేహితురాళ్ళంతా వాళ్ళ వదినలు కసురుకుంటారని, తిడతారని, కొంతమంది కొడతారని కూడా చెప్పేవారు, తన వదిన ఎంత అపురూపంగానో చూసేది తనను! నిజంగా అమ్మే బ్రతికున్నా తన నంత ప్రేమగా చూసేది కాదేమో! తామిద్దరి ప్రేమను భ్రష్టుంచేయాలని ఎంతమంది కిట్టని వాళ్ళు ప్రయత్నించారో! ఎవరెన్ని చెప్పినా తను 'ఛా! మా వదినెంతో మంచిది మా మధ్య తగవులు పెట్టడం మీ తరం కాదు' అని మొహం వాచేలా చివాట్లేసేది. ఇంటర్మీడియట్ వరకు చదివిన వదిన తనకు చదువులో ఎంతో సహాయం చేసేది. ఇంట్లో అన్ని పనులూ నేర్చుకొనే వరకూ చెయ్యనిచ్చేది! తరువాత ముట్టుకోనిచ్చేది కాదు. తనకు తెలిసిన కుట్లూ, అల్లికలూ నేర్పించేది. అన్నయ్య తాహతుకు మించిన కోరికల్ని తనెప్పుడూ కోరక పోయినప్పటికీ, తను వద్దని ఎంత వారించినా తాహతుకు మించి తన గురించి ఖర్చు పెట్టేది వదిన.

కాని వదినలో తనకు నచ్చని దొకటే. చదువుకున్నదే అయినా పూర్వ కాలపు మనిషి. మూఢాచారాలన్నిటినీ నమ్మి ఆచరిస్తుంది. తనకు కొంచెం వళ్ళు వెచ్చబడితే చాలు ఉప్పు, మిరపకాయలు, చీపురుకట్ట తీసుకు తయారయేది. ప్రక్కింటి కుర్రాడిని ఆచారిగారి దగ్గిరికి పంపి

విభూతి తెప్పించేది. యింకా కొంచెం గాభరా చేస్తే కొత్త గుడ్డ, పసుపు కొమ్ము, వెండిరూపాయి తీసుకుని వెంకటేశ్వరస్వామికి ముడుపు కట్టేది. నెత్తి మీద గంగాదేవి మాటిమాటికి ప్రత్యక్షమయేది. వదిన్ని చూసి తను అల్లరిగా నవ్వేది. ఎగతాళి చేసేది. దిష్టి తీయించుకోడానికి అందకుండా పరుగెత్తేది.

వదినకు పిల్లలు పుట్టడం ఒక మూడు సంవత్సరాలు అలస్యమయేసరికి యింక రకరకాల వ్రతాలు, ఉపవాసాలు మొదలు పెట్టింది. రావిచెట్టు చుట్టూ, జమ్మి చెట్టు చుట్టూ ప్రదక్షిణలు చేసేది. రంగమ్మ పేరంటాలు తిరణాలకి ప్రాణాసరం పడింది. అన్నయ్యకివన్నీ చిరాకనిపించినా వదిన మంచితనం, అమాయకత్వం, పిల్లలంటే వున్న ఆశ అన్నయ్య నోటిని మూసేసేవి.

యింక బుజ్జిగాడు, చిన్ని పుట్టుకొచ్చాక వదిన చాదస్తం మరీ ఎక్కువయింది. ప్రతి దానికీ శాంతి అనడం, పిలక ఊపుకుంటూ ఒక అరగంటసేపు ఏకధాటిన మంత్రాలు చదివి పంతులుగారు డబ్బులు పట్టుకుపోవడం, ఎల్లమ్మ, పుల్లమ్మ ఎవరు చెప్పినా సరే తాయెత్తులు తెప్పించి పిల్లల కాళ్ళకు, చేతులకు కట్టడం. ఒకరోజు తనకు చిర్రెత్తుకొచ్చి వదినమీద ఇంతెత్తున లేచింది.

"ఏమిటొదినా? మరీ మతిపోతుంది నీకు. అడ్డమైనవాళ్ళు చెప్పినవన్నీ, యిచ్చినవన్నీ పిల్లలవంటిమీదే.అసలవి మంచికన్నా చెడు ఎక్కువ చేస్తున్నాయేమో గమనించావా? చదువుకున్నదానివి, మళ్ళీ యీ మూర్ఖపు నమ్మకాలేమిటి?" తన కోపం చూసి ప్రశాంతంగా నవ్వింది వదిన. "నీకూ పెళ్ళయి పిల్లలు పుడితే, అప్పుడు తెలుస్తుంది యీ మూర్ఖత్వమేమిటో"

"ఛ! యీ రెచెడ్ ఆచారాలంటే చెడ్డచిరాకు నాకు. పిల్లలకు జబ్బు చేస్తే డాక్టర్ దగ్గరకు తీసుకువెళ్ళి సరయిన వైద్యం చేయించాలి. తాయెత్తులు కడితేనూ, ముఖం నిండా విభూది మెత్తితేనూ జబ్బు తగ్గుతుందా? ఇదిగో, ఇప్పుడే చెప్పుతున్నా వదినా! బుజ్జినీ, చిన్నినీ ఊహ తెలిశాక నీ దగ్గర చచ్చినా వుంచను. రోజురోజుకు పెరిగిపోతున్న నీ మూఢ నమ్మకాలతో వాళ్ళ మతి పోగొట్టేలా వున్నావు. వాళ్ళను నా దగ్గర వుంచుకుని అప్టుడేట్‌గా తయారు చేస్తాను." తన చిటపటలు చూసి ఫక్కున నవ్వేది వదిన.

"బ్రతికించావు తల్లీ! తీసుకు పో! ఎప్పటి దాకానో ఎందుకు? యీ క్షణంలో తీసుకెళ్ళు. అల్లరితో నన్ను తినేస్తున్నారు వీళ్ళు." వదిన నవ్వు చూసి తనవంటికి కారం రాసుకున్నట్లయేది. తనెంత వాదించినా నవ్వుతూ తను చెయ్యదలచుకున్న పనిని చేసేసే వదిన్ని చూసి విసుక్కునేది.

తను సెలవులకు ఇంటికి వెళ్ళేటప్పటికి కొత్తమత్తులోవుందివదిన. ఊళ్ళో ఒక బాబాగారి భజనమండలి వెలిసింది. ఆడ, మగ అంతా రోజూ అర్ధరాత్రి దాకా భజన చెయ్యడం, తెల్లవారుజామున నగర సంకీర్తన చెయ్యడం, ఇళ్ళల్లో ఎక్కడ చూసినా నిత్య ధూప, దీప నైవేద్యాలతో పూజ చెయ్యడం ఒక విధమైన నిషాలాగా వుందా భక్తి.ఎప్పుడూ వదినని పల్లెత్తు మాటనని అన్నయ్య వదిన పిచ్చిని చూసి అప్పుడప్పుడూ విసుక్కుంటున్నాడు. బుజ్జిగాడు, చిన్ని పెద్ద ఆరిందాల్లా నుదట విభూతి పెట్టుకుని తలలూపుతూ, తాళం వేస్తూ భజన చేస్తున్నారు. ఇదంతా చూసి తన తల తిరిగిపోయింది.

ఆ రోజు వదిన సంతు వచ్చి తమ యింట్లో జరిగింది భజన. భజనయ్యాక అంతా ప్రసాదాలు మెక్కి వెళ్ళిపోయారు. చివరగా ఆచారి గారు కూడ వెళ్ళడానికి లేచారు. అప్పటి వరకు బోనులో పులిలా తిరుగు తున్న తను బయటికి వచ్చింది.

"కూర్చోండి ఆచారిగారూ! ఈ భజనమండలి ప్రెసిడెంట్ మీరే ననుకుంటాను."సాధ్యమైనంత సౌమ్యంగా అడిగింది తను. లేవబోతున్న ఆచారిగారు కూర్చుండి పోయారు. ముఖం "ప్రెసిడెంట్" అన్న ముక్క వినగానే విప్పారింది. ఏకాఏకి ఇండియా ప్రెసిడెంట్ అయినట్టు వెలిగి పోతూంది.

"ఏదోనమ్మా! పెద్ద ముండావాడ్నికదా అని నన్నే చేశారు ప్రెసి డెంటుగా" చిత్రంగా సిగ్గుపడ్డారు ఆచారిగారు.

"మొత్తం మీద మంచి భక్తిలో పడ్డారు జనమంతా"తన ఎగతాళిని పాప మా వెర్రి బ్రాహ్మడు గుర్తించలేదు.

"మనదేముంది లేమ్మా! పెద్ద పెద్ద ధనవంతులు, గొప్ప గొప్ప చదువులు చదివి మంచి హోదాలో వున్న వాళ్ళు ఎంతో మంది ఆయన భక్తులై సామాన్యుల్లా అయన పాదాల దగ్గర కూర్చుని భజనలు చేస్తు న్నారు. విదేశాలనుండి కూడా ఎంతో మంది ఆయన దర్శనం కోసం, ఆయన పాదపూజ కోసం తహతహ లాడుతూ వస్తున్నారు. అవతార పురుషుడమ్మా ఆ మహామహుడు. ఆయన ఆశ్రమంలో ఆ వైభోగం చూడడానికి రెండు కళ్ళు చాలవు. భక్తులతో కిటకిట లాడుతూ వుంటుంది ఆశ్రమ మెప్పుడూ." ఆవేశం సముద్రపు పొంగులా వచ్చింది తనకు. ప్రజల్లోవున్న మూఢనమ్మకాల్ని, భగవంతు డంటేనూ, పాపపుణ్యా

లంటేనూ ప్రజలకున్న అంధ విశ్వాసాల్ని ఆధారం చేసుకుని వాళ్ళను ఎక్స్ప్లాయిట్ చేస్తున్న బాబాల్ని. జపాలని శాంతులని డబ్బు పిండుకునే బ్రాహ్మల్ని వరుసగా నుంచోపెట్టి షూట్ చేసేయాలన్న ఆవేశ మొచ్చింది.

"అయితే ఆచారిగారూ ! బాబాగారికి చాలా మహిమ లున్నాయట కదా! బంగారపు గొలుసులు, ఉంగరాలు, లాకెట్లు, వాచీలు వగైరా చేతిలోకి తెప్పించి భక్తుల కిస్తారటగదా ! కానీ.... అజ్ఞానురాలిని, నాకో సందేహ మొచ్చింది: యీ బహుమతులన్నీ శ్రీమంతులూ, హోదాపరులూ అయిన భక్తులకే అందనేల ? సామాన్యులంతా నోట్లో వేలేసుకుని ఆ మాజిక్ని చూస్తూ కూర్చోనేల?" తన స్వరంలోని కరుకుదనాన్ని కొంచెం గుర్తించా రాయన.

"తప్పమ్మా! అలా అనకూడదు. భగవదవతారం ప్రేమించి ప్రేమలోనే భగవంతుడిని దర్శించ మంటాడా మహానుభావుడు. కిట్టని వాళ్ళెవరో అంటూవుంటారలా" తెగనొచ్చుకున్నారు ఆచారిగారు.

"అబ్బేబ్బే కిట్టని వాళ్ళెవరో కాదండి బాబూ, ఆయన భక్తులే స్వయంగా సెలవిచ్చారు. భక్తులందరికి వేదాంత బోధ కావించి వాళ్ళని ముక్తిపథం వైపుకు తరలించే బాబాగారు హమేషా భోగాల మధ్యనే వుంటారని వారే సెలవిచ్చారు." ఎగతాళిగా నవ్వింది తను.

"ఛ! ఛ! ఎవరమ్మా అలా చెప్పింది? ఎవరో ఆయన మహిమని అర్థం చేసుకోలేని వారు మాట్లాడుతూ వుంటారు. ఆయన్ని తిట్టి విమర్శించే వాళ్ళు ఆయన చేసేదంతా ఒట్టి ఇంద్రజాలం అని తీసిపారేసే వాళ్ళుకూడ ఆయన దర్శనం కాగానే భక్తి మైకం ఆవరించి ఆయన భక్తు లయిపోతున్నారు. ఊరూరా, దేశం నలుమూలలా ఆయన భక్తు

యున్నారు. వాళ్ళంతా వెర్రివాళ్ళే నంటావా?" ఇలాంటి తెలివివున్న వెర్రి వాళ్ళను మార్చడం తనతరం కాదు? ఆవేశాన్ని నిగ్రహించుకుంది తను.

"వ్యక్తిగతంగా బాబా ఎలాంటివారో నాకనవసరం. నా అభ్యం తరమల్లా సామాన్యులంతా ఈ వెర్రిలోపడి తమ కర్తవ్యాన్ని మరచి పోవడమే. మా వదిననే తీసుకుందాం చూడండి. నాకు చదువులో ఎంతో సహాయ పడేది! బుజ్జికి, చిన్నికి తీరిక వున్నప్పుడల్లా చదువు చెప్పేది. ఇప్పుడీ పిచ్చిలోపడి అన్నయ్య సంగతి, పిల్లల సంగతి సరిగా పట్టించు కోవడం లేదు." ప్రసాదాల పళ్ళాలు కడిగి లోపల వుంచి తలుపులన్నీ వేసి వచ్చింది వదిన. పని చేస్తున్నా ఒక చెవి తమ సంభాషణ మీద వేసే వుంటుంది.

"మనకు తీరిక దొరికినప్పుడల్లా భగవంతుడిని స్మరించుకోవడం తప్పుకాదు శ్యామూ!" అంది వదిన.

"భగవంతుడిని స్మరించుకోవడం తప్పనడంలేదు వదినా! కానీ నీలాగా, నాలాగా కోపావేశాలకి అతీతుడు కాని ఒక సామాన్య మానవు డుని భగవంతుడిలా కొలిచి ఆత్మవంచన చేసుకోవద్దంటాను.ఈ భజనలూ, నగర సంకీర్తనలూ అనవసరపు ఆర్భాటాలు. భక్తికి యిలాంటి ఎడ్వర్ట యిజ్‌మెంట్ అనవసరమంటాను." అంది తను.

"ఇది ప్రచారం కాదు తల్లీ. నాస్తికుల్ని ఆస్తికతవైపుకు మర లించడానికి చేసే ప్రయత్నం" అన్నారు ఆచారిగారు.

"చాల తమాషాగా మాట్లాడుతున్నారు ఆచారిగారూ! ఆస్తికత్వం అంత గొప్పదనుకోను నేను. నాస్తికు లేదో పాపులన్నట్లు, ఆ పాప ప్రక్షాళనకి నడుం కట్టాల్సిన బాధ్యత ఆస్తికులదని, అంత ఔన్నత్యం వారిలో వున్నదని మీరు భ్రమ పడుతున్నట్లుంది. పదిమందిని వంచించే

ఆస్తికుడి కన్న పదిమందికి ఉపయోగపడే నాస్తికు డెంతో ఉన్నతుడు. ఈ నాస్తికుడే భగవంతునికి దగ్గరివాడు. కాబట్టి ఆచారిగారూ! మనిషి ఔన్నత్యానికి కొలబద్దలు ఆస్తికత్వం, నాస్తికత్వం కాదు. పూజలు భజనలు అసలే కావు" తన హేతువాదం ఆవేశం వదినకు సుపరిచితాలే కనుక చిరునవ్వు నవ్వుతూ వింటూ కూర్చుంది. తన ధోరణి చూసి తల పట్టుకు కూర్చున్నారు ఆచారిగారు.

"మీకు చేతనైతే మనిషిని మంచి మార్గంలోకి త్రిప్పండి.... అలాంటి బాధ్యత పైన వేసుకోవాలంటే మీలాంటి భక్తులంతా ఆ మంచికి ప్రతీకల్లా నిలబడాలి. ఆ సత్తా లేదూ, హాయిగా ఇంట్లో కూర్చోండి.దయ చేసియిలాంటి భజన కాలక్షేపాలతో ప్రజల్ని పనికిరానివాళ్ళుగా చెయ్యకండి. మా బుజ్జి, చిన్నిలాంటి కసుగాయల్నిఅకాలవృద్ధుల్నిచెయ్యకండి. మీలాంటి పండితులు పెద్దలు తలచుకుంటే ప్రజల్ని విజ్ఞాన పథం వైపుకు మళ్ళించ గలరు. ఆ ప్రయత్నం చేసి చూడండి" తన లాంటి దానితో వాద నెందు కన్నట్లుగా ముఖంపెట్టి యింటికి వెళ్ళడానికి లేచారు ఆచారిగారు.

దక్షిణ ఎక్స్‌ప్రెస్ ఒక్క కుదుపుతో ఆగడంతో తన ఆలోచనల్లో నుండి బయట పడింది శ్యామల. బ్లాంకెట్ తీసుకుని గుండెల వరకు కప్పుకుని అన్నయ్య కొనిచ్చిన మేగజైన్స్ ఒక్కొక్కటీ చూడడం మొదలు పెట్టింది. అప్రయత్నంగా మళ్ళీ వదిన కన్నీళ్ళతో ముందు నిలి చింది.

"ఈరోజు వెళ్ళొద్దు శ్యామూ! అందులోనూ వట్టిమనిషివి కూడా కాదు. అమావాస్య, బుధవారంనాడు పుట్టింటినుండి బయల్దేరి వెళ్ళకూడ దమ్మా. ఈ ఒక్క సారికీ నా మాట విను" అంటూ వదిన ప్రాధేయ పడింది.

"ఫో వదినా! నీకు మరీ చాదస్తం ఎక్కువయిపోతూంది. అమా వాస్య, బుధవార మయితే ఏ మవుతుందేమిటి? ఏదన్నా అవాల్సివుంటే యింకోరోజు వెళ్తే మాత్రం అవదా? మనల్ని ఆపదనుంచి కాపాడేది మన ఋజువర్తనం కాని వారం, వర్జ్యం, తిథి, నక్షత్రాలు కాదు. ఈ రోజు రిజర్వేషన్ దొరికింది. ఈరోజే వెళ్తాను. ఇవన్నీ చూస్తూ కూర్చుంటే మనం ఒక్క అడుగుకూడా ప్రోగ్రెస్ అవలేం" అని వదిన మాటను కొట్టిపారేసి బయల్దేరింది. అన్నయ్యకూడా తన మాటలకు వత్తాసిచ్చి నవ్వడంతో వదిన ఉక్రోష పడింది. వదిన గురించే ఆలోచిస్తూ నిద్రా దేవి కౌగిలిలోకి జారిపోయింది శ్యామల.

*   *   *   *

దక్షిణ ఎక్స్‌ప్రెస్‌లో ఇటార్సీ వరకు, అక్కడినుండి బాంబే హౌరా మెయిల్లో పాట్నావరకు ఒంటరిగా ప్రయాణం చెయ్యడం చాలా యిష్టం శ్యామలకు. చిక్కని చీకటితో నిండిన టనెల్స్‌లో నుండి ట్రైన్ వెళ్తుంటే గమ్మత్తుగా వుంటుంది. తలుపు దగ్గర నిలబడి పాములా మెలి కలు తిరుగుతూ పోతున్న ట్రెయిన్నీ, ముదురాకుపచ్చ చీర కట్టుకున్న ప్రకృతినీ చూస్తూ వుంటే టైమ్ తెలియదు. పాట్నాలో ఎమ్ ఎస్ చేస్తున్న భర్త ఆమె టెలిగ్రామ్‌ను చూసుకుని ఒకోసారి మొఘల్ సరాయి లోనూ, ఒకోసారి ఆరా లోనూ, ఒకోసారి దానాపూర్ లోనూ కలుస్తూం టాడు. మొఘల్‌సరాయి స్టేషన్ నుండి అతనికోసం ఉత్కంఠతో ఎదురు చూడడం థ్రిల్లింగ్‌గా వుంటుంది శ్యామలకు. అతనొచ్చిన దగ్గ ర్నుండి పాట్నాలో దిగేవరకు అతని కిష్టమని వదిన చేసిచ్చిన చేగోడీలు నములుతూ అతనితో కబుర్లు చెప్పడమంటే మహా సరదా శ్యామలకు. అలహా బాద్ దాటిన దగ్గర్నుండి శ్యామల ఆలోచనలు ఆంధ్రప్రదేశ్‌ని వదిలి బీహార్‌వైపు పరుగెడుతాయి. నేల యీనిందన్నట్లుగా అస్తమానం జనంతో

క్రిక్కిరిసి పోయే పాట్నా జంక్షన్, నును చీకటిలో సన్నటి మంచు తెరల్లో, ఓవర్ కోట్ తొడుక్కొని ఒకరి నానుకుని ఒకరు నడుస్తూ 'అపనాబజార్'లో ఓ చెక్కర్ కొట్టి 'ఎలిఫెన్‌స్టోన్'లో మాంచి హిందీ ఫిల్మ్ చూడడం, గాంధీ మైదానంలో కూర్చుని మొక్కజొన్న పొత్తులు తింటూనో, చిన్న పుల్లలకి అంటించిన ఐస్‌క్రీమ్ నాకుతూనో కబుర్లు చెప్పుకోవడం, మెడికల్ కాలేజి లైబ్రరీ ప్రక్కన రేవు మెట్లమీద కూర్చుని అమితమైన వేగంతో చెట్లూ చేమల్ని కోసుకుని భయంకరంగా పరుగెత్తే వర్షాకాలపు గంగాదేవిని చూడడం, శీతాకాలంలో చల్లని తల్లిలా ప్రశాంతంగా ప్రవహించే గంగ ఆవలితీరానికి బోట్‌లో షికారు వెళ్ళడం, పాటలీపుత్ర కాలనీలో తమ చిన్ని పోర్షన్ ముందు చలి ప్రదేశాల్లో పెరిగే రకరకాల సీజనల్ ప్లాంట్స్ విరగ బూస్తే వాటి అందాల్ని చూస్తూ మైమరచి పోవడం.... యివన్నీ గుర్తుకు వస్తాయి శ్యామలకు. బ్రిటిష్ లైబ్రరీలో తను చదివేసిన పుస్తకాలూ, వెళ్ళాక చదవాల్సిన పుస్తకాల లిస్టూ కళ్ళముందు నిలుస్తాయి.

రాజఘీర్‌లో 'రోప్‌వే' హాట్‌స్ప్రింగ్ నలందా యూనివర్శిటీ శిధిలావశేషాలు, పావాపురి జైనమందిరపు శోభ —ఇవన్నీ ఒక్కసారి కళ్ళల్లో మెదులుతాయి. కాని వీటితో పాటు అనుకోకుండా ఆమెకు చిరాకు కలిగించే విషయాలు కూడా గుర్తుకొస్తాయి. తనభర్త రాఘవరావు అన్ని విషయాల్లో మంచివాడు కాని శ్యామల దృష్టిలో అతనికి కాస్త చాదస్తం, భగవద్భక్తి వున్నాయి. సర్జరీబుక్స్ తప్పితే రకరకాల రచయితలు వ్రాసిన గీత, భవాన్స్ జర్నల్, వివేకానంద స్పీచెస్, అరవిందాస్ భక్తి యోగ లాంటి నాన్సెన్స్ అంతా చదువుతాడని చిరాకు పడుతుంది. శ్యామల గంగ వడ్డుకు షికారుకు వెళితే తప్పకుండా గంగలో కాళ్ళు కడుక్కొని ఒక నిమిషంసేపు భక్తిగా కళ్ళుమూసుకుని చేతులు జోడించి గంగాదేవికి

నమస్కరించి మరెంతో భక్తితో పవిత్ర గంగాజలాన్ని మూడు సార్లు లోపలికి పుచ్చుకుంటాడు. అది చూసిన శ్యామల ఒళ్లు జలదరిస్తుంది. ప్రక్కనే బట్టలుతకడం, అక్కడే స్నానం చెయ్యడం, చాలా తరచుగా కాలీ కాలని శవాలు కొట్టుకురావడం చూచికూడా యితను ఇంత భక్తిగా ఈనీళ్ళ నెలా త్రాగగలుగుతున్నాడబ్బా అని ఆశ్చర్యపోతుంది శ్యామల. అతనిలోని డాక్టరు యిది ఆరోగ్య సూత్రాలకు విరుద్ధమని హెచ్చరించ డంలేదా అని ఆలోచిస్తుంది. అతనితో మతం పేరిట, దేవుడి పేరిట. దేశంలో జరుగుతున్న అన్యాయాలగురించి మనుషుల ఆలోచనల్లో పాతుకు పోతున్న ఛాందసభావాల గురించి అలుపు లేకుండా గంటల తరబడి వాదిస్తుంది.

"శ్యామూ" తనను చూసిన ఆనందాన్ని దాచుకోలేక తన చేతి నందుకున్న భర్తను చూసేవరకు ఆలోచనల్లో నుండి బయటపడలేదు శ్యామల.

"ఏ స్టేషనిది ?" ఆప్యాయంగా రాఘవరావు వంక చూసింది శ్యామల.

"దానాపూర్"

"అప్పుడే దానాపూర్ వచ్చేసిందా? ఆలోచనల్లో టైమే తెలీలేదు" అంది శ్యామల కిటికీలో నుండి తలపెట్టి స్టేషన్‌కి అటూ ఇటూ చూస్తూ. మట్టికప్పుల్లో గరమ్‌చాయ్‌ని ఊదుకుంటూ త్రాగుతున్నారు చాలామంది.

"అబ్బో! ఇలా అయిపోయారేమిటండీ. అసలా సౌత్ ఇండియన్ మెస్ వాడు కారియర్ పంపిస్తున్నాడా లేదా? ఎప్పుడూ చదువు తప్పితే, తిండి గురించి శ్రద్ధలేదు మనిషికి." భర్తను పరిశీలనగా చూసి అందంగా

విసుక్కుంది శ్యామల. శ్యామల విసుగు చూసి నవ్వాడు రాఘవరావు. "నీ తిట్లు వినక నాకు నిద్రపట్టడం లేదు శ్యాము. అందుకే చిక్కిపోయాను. ఇదిగో ఇప్పుడు మొదలు పెట్టావు కదా, ఇంటికి వెళ్ళగానే గాఢంగా సంతృప్తిగా నిద్రపోతాను. దాంతో తెగ బలిసిపోతాను." కెరటాలు విరిగి పడినట్లుగా నవ్వాడు రాఘవరావు. అతని నవ్వు చూసి మూతి ముడిచింది శ్యామల.

"అసలు నువ్వివాళ వస్తావనుకోలేదు శ్యాము! అమవాస్య పూట బయల్దేరతావా అనుకున్నాను." రాఘవరావు మాటలు వినగానే కోపం నసాళాని కంటింది శ్యామలకు.

"ఇలాంటి నమ్మకాలంటే నాకు చెడ్డ అసహ్యమని తెలుసు మీకు. ఏం? అమావాస్య పూట బయల్దేరితే ఏమవుతుంది?" ఖస్సుమంది శ్యామల. పొరపాటున నోరు జారినందుకు లోలోనే లెంప లేసుకుని గప్ చిప్‌గా అయిపోయాడు రాఘవరావు. రాఘవరావు ముఖం చూసేసరికి జాలేసింది శ్యామలకు.

"యిలాంటి ఛాదస్తపు మాటలు మాట్లాడారంటే ఈసారి మీకు విడాకు లిచ్చేసి హిమాలయాస్‌కి తరిమేస్తాను." నెలవంక ఉదయించి నట్లుగా నవ్వింది శ్యామల. రైలు కూతేసి సాగారింది.

† † †

వారం రోజుల నుండి ముసురు. తాతల నాటి యిల్లేమో, పెంకు లేయించి చానాళ్ళయి అక్కడక్కడ తడుస్తూంది. పాప ఉయ్యాల చిను కులు పడకుండా సర్ది చలి తగలకుండా పాపకు టోపీ స్వెట్టర్ వేసింది శ్యామల, పాప వంక తదేకంగా చూసి విశ్వసించింది. పుల్లల్లా వున్న

కాళ్ళూ చేతులూ తెల్లగా పాలిపోయిన చెక్కిళ్లు. కాంతి తరగని కళ్ళు. చైతన్యం లేని బొమ్మలా నిశ్చలంగా పడుకున్న ఆ తీరు చూసి ఒక్కసారి దుఃఖం ముంచుకొచ్చింది. ముఖం త్రిప్పుకొని కన్నీళ్ళు తుడుచుకుని కిటికీ దగ్గరకొచ్చి పేదవాడి స్వేదంలా కారుతున్న వర్షపు ధారల్ని చూస్తూ నిల్చుంది. పాప ఏడుపు విని యాంత్రికంగా వచ్చి పాపని చేతుల్లోకి తీసుకుంది. పాప చేతుల్నీ, కాళ్ళనీ, మెళ్ళోనూ వున్న తాయెత్తులు చేతికి తగిలాయి. వీటి నన్నింటిని చూసి విరక్తిగా తల విదిలించింది. ఏడువు నాపి శూన్యంగా చూస్తున్న పాపనుచూసి పాలపొంగు లాంటి ఆవేశం కదలి పాపను గాఢంగా హృదయానికి హత్తుకుంది. జలజలా కన్నీళ్ళు రాలి పాప తలను తడుపుతున్నాయి. "శ్యాముా!" పాపకు పాలు కలిపి తీసుకొచ్చిన లక్ష్మి శ్యామలవంక జాలిగా చూసింది.

"ఏమిటిలా పిచ్చిదానివై పోతున్నావు రోజురోజుకీ. మనం చెయ్యగలిగింది చేస్తున్నాం. వైద్యమయితే చేయించగలం కాని ఆయుష్షు పోయగలమా చెప్పు? చూడు శ్యామూ! ఎప్పుడూ కంటతడిపెట్టని దానివి నువ్విలా ఏడుస్తుంటే నాకేడు పొస్తుంది." పాపని పాలు పట్టడానికి కాళ్ళ మీద వేసుకుంది లక్ష్మి. శ్యామల నిర్జీవంగా పాపవంక చూస్తూ కూర్చుంది.

"శ్యామూ! నీ కిష్టంలేని పనులన్నీ చేస్తున్నానని నా మీద కోపంగా ఉందా? ఏం చెయ్యను? డాక్టర్లిచ్చే మందులో, తాయెత్తులో, మంత్రించిన విభూతో, ఏదో ఒకటి పాపని బాగుచేస్తే, నీ ముఖంలో మునుపటి నవ్వు చూడాలని నా ఆశ." పెదాలు బిగించుకొని పడుకున్న పాపచేత ఎలాగైనా పాలు త్రాగించాలని ప్రయత్నిస్తూంది లక్ష్మి.

శ్యామల హృదయంలో మహారణ్యాలు తగలబడి పోతున్నాయి. 'వదినా! మునుపటి శ్యామూ చచ్చిపోయింది. హైదరాబాద్‌లో డాక్టర్

గిరీష్, పాట్నాలో డాక్టర్ ప్రసాద్ ఎప్పుడైతే పాపను చూసి పెదవి విరిచారో, ఎప్పుడయితే నాకు పుట్టబోయే బిడ్డలకు కూడా ఇలాంటి వ్యాధే సంభవించి చనిపోయే అవకాశం వుందని అభిప్రాయం వెలిబుచ్చారో, అప్పుడే చచ్చిపోయింది నీ శ్యామూ. 'సెరిబ్రల్‌పాల్సీ' అనే ఈ భయంకరమైన వ్యాధి కబంధహస్తాల్లో నలిగి పోతున్న నా పాపను, మృత్యువుతో అనుక్షణం పోరాడుతున్న పాపను నిస్సహాయంగా చూస్తూ శారీరకంగా కూడా నేనెందుకు చచ్చిపోలేదా అని బాధ పడుతున్నాను. వదినా! ఎప్పుడూ నీ ఆచారాల్నీ, నమ్మకాల్నీ ఎగతాళి చేసేదాన్నికదూ! తాయెత్తుల్నీ, విభూతినీ బుజ్జికి, చిన్నికి దూరంగా వుంచమని నీతో దెబ్బ లాడేదాన్ని కదూ! అమావాస్య, పౌర్ణమీ, పాపం, పుణ్యం డామ్ నాన్సెన్స్ అని పెద్ద గొప్పగా నీతో వాదించేదాన్ని కదూ! ఇప్పుడు పాపకి నువ్వు ఎక్కడెక్కడివో తాయెత్తులు తెప్పించి కట్టుతుంటేనూ, గంటకో రకం విభూతిని, కుంకుమను నుదుట పెడుతూంటేనూ నాకు ఇష్టం లేకపోయినా నీ కోసం సహిస్తున్నా ననుకుంటున్నావు కదూ. నువ్వు పాప ఆరోగ్యం కోసం పూజలు, భజనలు, ఫాదరీలతో ప్రార్థనలు చేయిస్తూంటే నాకు నమ్మకం లేక పోయినా నిన్ను కష్టపెట్టడం ఇష్టంలేక చూస్తూ వూరుకుం టున్నా ననుకున్నావుకదూ! పిచ్చి వదినా! సైంటిఫిక్‌గా ఏ ఆశాలేదని నిర్ణయించుకున్నాక, నువ్వు చేసే పనుల్లో యే వొక్కటన్నా ఫలించి పాప ఆరోగ్యం బాగుపడుతుందేమోనని తల్లిగా అంతరాంతరాల్లో ఆశ పడుతున్నానని నీ కెలా చెప్పను? మానవుడి లోని స్వయంకృషిని తప్పితే, మనిషిలోని మంచితనాన్ని తప్పితే అదృష్టం, దురదృష్టం, విధి అనే వాటిని నమ్మని నేను పాప నీ పూజల ఫలితంతో నైనా, నీ నమ్మ కాల బలంతోనైనా కోలుకుని చిరునవ్వులు చిందిస్తుందేమోనని నీ చేతుల్లో పెట్టి పేరాశతో ఎదురుచూస్తున్నానని నీ కెలా చెప్పను?"

మౌనంగా కన్నీళ్ళు పెట్టుకుంటూ కూర్చున్న శ్యామల ఒక్కసారి భోరు మనడంతో లక్ష్మి కంగారు పడింది. అప్రయత్నంగా తనూ ఏడవడం మొదలు పెట్టింది.

కొంచెంసేపు కన్నీళ్ళు కార్చాక హృదయంలోని భారం కొంత వరకు తగ్గినట్లయింది. మళ్ళీ ఊపిరి సలపనివ్వని ఆలోచనలు శ్యామలను చుట్టుముట్టాయి. కొండంత కష్టం వస్తే తట్టుకుని ధైర్యంగా నిలబడాలి కాని, తన నమ్మకాల్ని కోల్పోయి ఏడుస్తూ కూర్చునేంత దుర్బలురాలా తను! 'సెరిబ్రల్‌ఫాల్సీ' వచ్చిన పాపని తాయెత్తులు, ప్రార్థనలు, బాబాల ఆశీర్వచనాలు రక్షిస్తాయేమోనని ఆశపడేంత వెర్రిదయిందా తను. నో! పాప బ్రతకదు. అది నిజం. తన గర్భశోకాన్ని ఎవరూ, ఏ మహాత్ములూ తీర్చలేరు? తన హృదయంలోని యీ వెలితిని పూడ్చుకోవడం తనకు శక్తికి మించిన పని.... ఈ వెలితిని పూడ్చుకోవడానికి తను ప్రయత్నం చెయ్యాలి. తనలో ఉవ్వెత్తున ఎగసి వస్తున్న శోకానలాన్ని ఆర్పడానికి తను విశ్వప్రయత్నం చెయ్యాలి. తను ఎప్పటిలానే తన చిరునవ్వుల్నే నలుగురికీ పంచాలి, కాని తన కన్నీటిని కాదు. తను ఎప్పటిలానే యీ మూఢాచారాల్ని, ఛాందసభావాల్ని మనిషి ప్రగతికి ప్రతిబంధకంగా వున్న మతపు మత్తును ధిక్కరించాలి. మనిషిలోని మంచితనాన్ని, మానవత్వాన్ని మాత్రమే ఎలుగెత్తి చాటాలి. చీకటి లాంటి తన బలహీనత క్షణికమే అయి గతంలో కలిసిపోయి, ధైర్యపు వెలుగు తన అణువణువులో, తన కనుపాపలలో నిండి భవిష్యత్తులోకి నడిపించాలి."

కళ్ళు తుడుచుకుని లక్ష్మి కాళ్ళమీదనున్న పాపను తీసుకుని తన ఒడిలో పొదువుకుని ఒక్కొక్క తాయెత్తునూ విప్ప సాగింది శ్యామల.